

50-річчя Всесвітньої спадщини:

уроки минулого,
виклики сьогодення та перспективи

Під патронатом
Національної комісії України
у справах ЮНЕСКО

**ЗБІРНИК ТЕЗ ТА МАТЕРІАЛІВ
КОНФЕРЕНЦІЇ**

7-8 грудня
2022

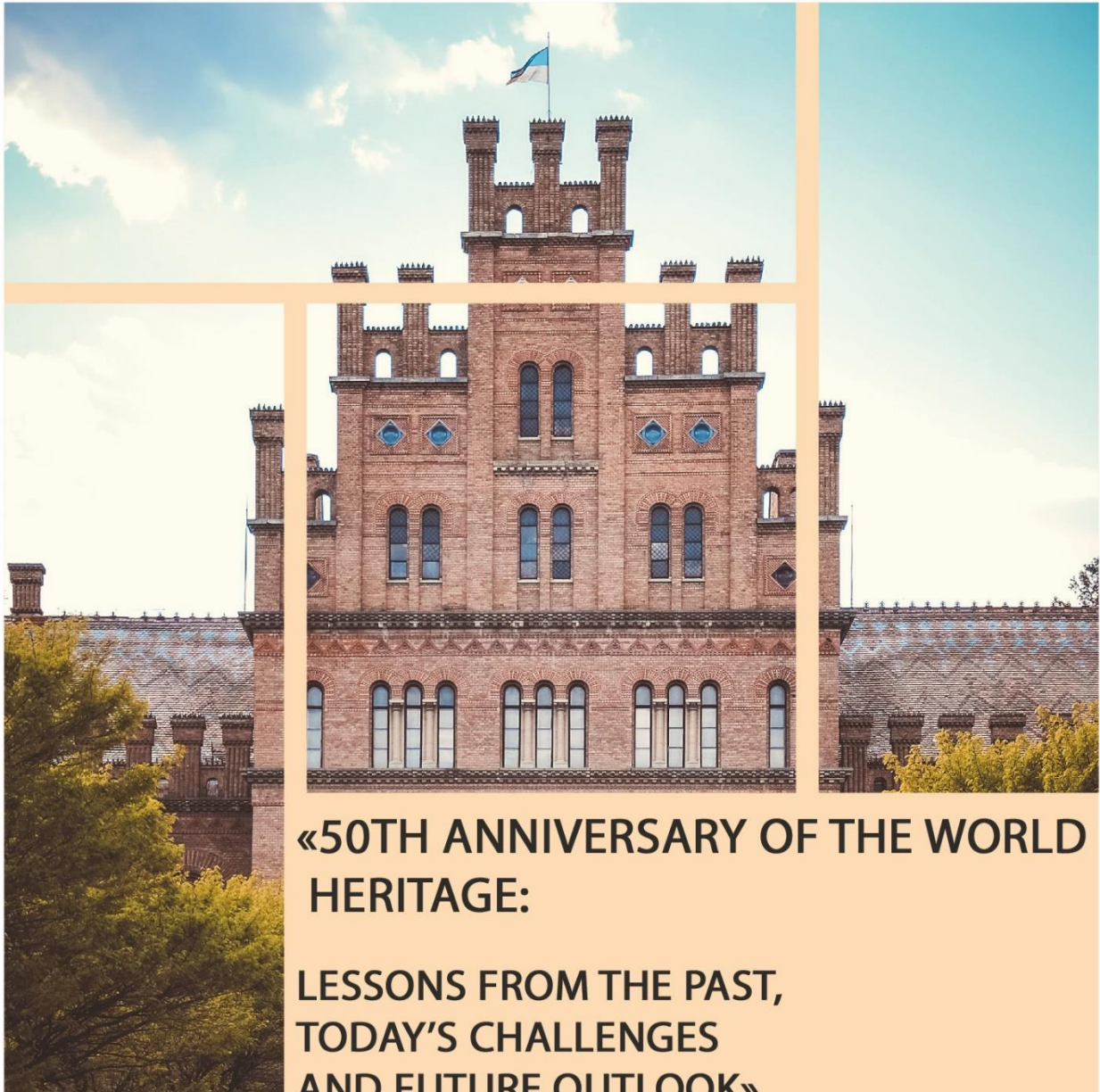
YURIY FEDKOVYCH
CHERNIVTSI
NATIONAL
UNIVERSITY

Ministry of Education and Science of Ukraine

Ministry of Culture and Information Policy of Ukraine

Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University

«50TH ANNIVERSARY OF THE WORLD HERITAGE:

LESSONS FROM THE PAST,
TODAY'S CHALLENGES
AND FUTURE OUTLOOK»

December, 7-8

2022

Under the Patronage of the Ukrainian
National Commission for UNESCO

Collection of abstracts

Захід організований Чернівецьким національним університетом імені Юрія Федьковича за підтримки Міністерства культури і інформаційної політики України, Міністерства освіти і науки України, Національної комісії України у справах ЮНЕСКО та Українського Національного комітету ІКОМОС.

Мета Конференції - міждисциплінарне обговорення ключових проблем охорони культурної спадщини на національному та міжнародному рівнях; вплив та результат впровадження механізмів Конвенції «Про охорону культурної і природної спадщини» (16.11.1972) за останні 50 років та потенціал ефективності норм Конвенції в умовах глобальних викликів сьогодення. Ключовий напрям роботи Конференції – критична оцінка стану культурної спадщини України в умовах російської війни. Шляхи реалізації програм відновлення, реновації, реставрації, консервації та інших механізмів щодо охорони і збереження спадщини України. На особливу увагу заслуговували питання майбутнього української архітектури після перемоги у війні з росією.

Організаційний комітет конференції:

Петришин Роман Іванович – доктор фізико-математичних наук, професор, ректор Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича.

Марусик Тамара Володимирівна – докторка історичних наук, професорка, проректорка Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича.

Фодчук Ігор Михайлович - доктор фізико-математичних наук, професор, декан факультету архітектури, будівництва і декоративно-прикладного мистецтва.

Коротун Ірина Вадимівна – докторка архітектури, професорка, завідувачка кафедри архітектури і збереження об'єктів всесвітньої спадщини ЮНЕСКО.

Герегова Світлана Володимирівна – кандидатка історичних наук, доцентка кафедри історії України.

Баланюк Юліана Сергіївна – кандидатка політичних наук, асистентка кафедри архітектури і збереження об'єктів всесвітньої спадщини ЮНЕСКО.

The event was organized by the Yuriy Fedkovich Chernivtsi National University with the support of the Ministry of Culture and Information Policy of Ukraine, the Ministry of Education and Science of Ukraine, the National Commission for UNESCO and the Ukrainian National Committee of ICOMOS.

The objective of the Conference was an interdisciplinary discussion of key problems of cultural heritage protection at the national and international levels, the influence and result of the implementation of the Convention frameworks over the past 50 years, and the potential of the effectiveness of the Convention's norms in the conditions of today's global challenges. The key area of the Conference was a critical assessment of the state of cultural heritage of Ukraine under conditions of russian aggression, the ways of implementing the programs of restoration, renovation, conservation and other instruments for the protection and preservation of the Ukrainian heritage.

Conference organization committee:

Petryshyn Roman - Doctor of Physical and Mathematical Sciences, Professor, Rector of Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University

Marusyk Tamara - Doctor of Historical Sciences, Professor, Vice-rector of the Yuri Fedkovych Chernivtsi National University.

Fodchuk Ihor - Doctor of Physical and Mathematical Sciences, Professor, Dean of the Faculty of Architecture, Construction, Decorative and Applied Arts.

Korotun Iryna - Doctor of Architecture, Professor, Head of the Department of Architecture and Preservation of UNESCO World Heritage Sites.

Geregova Svitlana - PhD, assistant professor of the Department of History of Ukraine.

Balaniuk Yuliana - PhD, assistant at the Department of Architecture and Preservation of UNESCO World Heritage Sites.

Укладачка: Баланюк Ю.С.

ЗМІСТ CONTENT

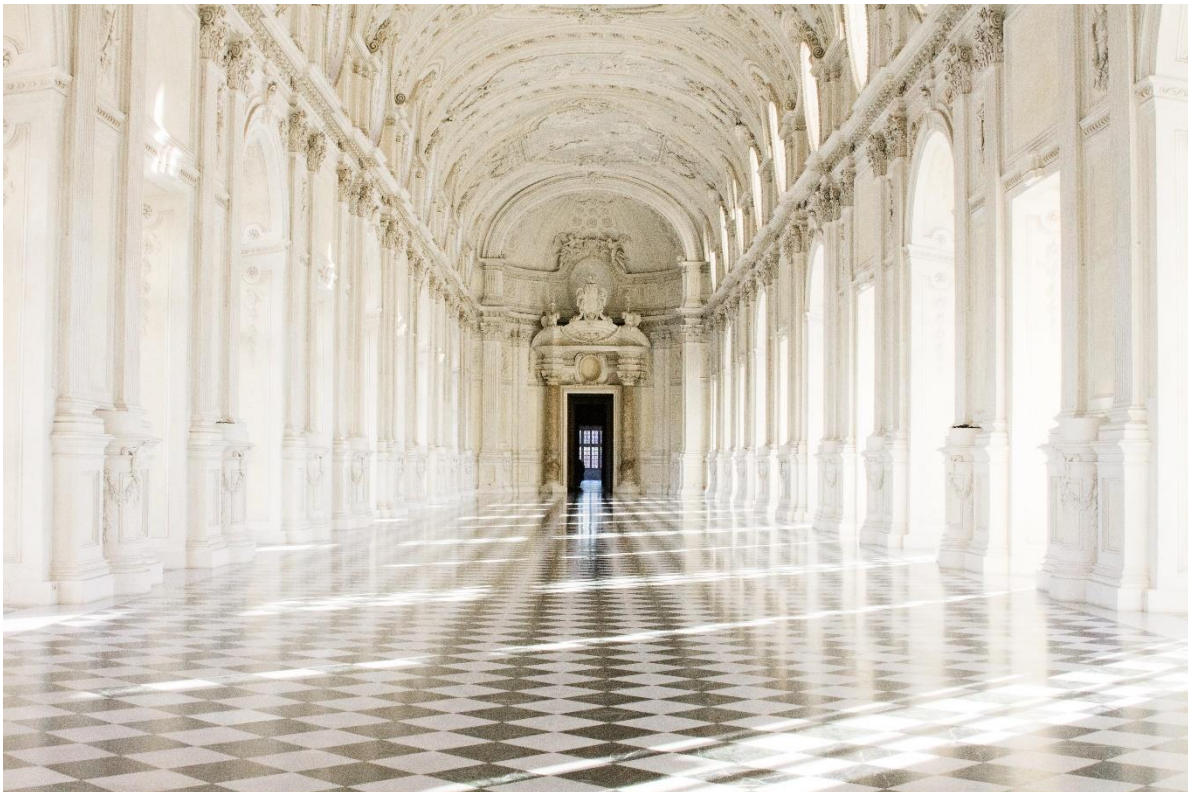
Харлан Олександр Вікторович «ВТРАТИ КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ УКРАЇНИ В ХОДІ ПОВНОМАСШТАБНОЇ ВІЙНИ: ПОПЕРЕДНІ ДАНІ ДО МАРТИРОЛОГУ ПАМ'ЯТОК».....7	7
Швиденко Ольга Олександрівна ЄДИНА БАЗА ДАНИХ ОБ'ЄКТІВ НЕРУХОМОЇ КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ УКРАЇНИ, ЯК ЗАСІБ У ПІСЛЯВОЄННОМУ ВІДНОВЛЕНІ.....10	10
Устінова Ірина Ігорівна ЕКОСИСТЕМНА ПЛОЩИНА КУЛЬТУРОЛОГІЧНОЇ КРИЗИ РОСІЙСЬКОГО ВТОРГНЕННЯ В УКРАЇНУ.....16	16
Viktor Proskuryakov, Yuliia Bohdanova, Ihor Kopylyak THE INFLUENCE OF PROMINENT ARCHITECTS OF THE FUNCTIONALISM EPOCH ON THE CREATION OF THE ENVIRONMENT IN CHERNIVTSI.....23	23
Viktor Proskuryakov, Yuliia Bohdanova, Oleksii Proskuriakov PEACE AND WAR IN THE ARCHITECTURAL AND SCENOGRAPHIC CREATIVE WORK OF YE. M. LYSYK.....25	25
Вітченко Денис Миколайович ДОСЛІДЖЕННЯ РОЗВИТКУ ІСТОРИЧНОГО ПЛАНУВАННЯ ТА ЗАБУДОВИ М. КРАМАТОРСЬКА.....27	27
Марусик Тамара Володимирівна УНІВЕРСИТЕТИ І ВСЕСВІТНЯ СПАДЩИНА ЮНЕСКО.....34	34
Вітченко Денис Миколайович МАЛОВІДОМА АРХІТЕКТУРНА СПАДЩИНА ВАСИЛЯ КРИЧЕВСЬКОГО: ОСОБЛИВОСТІ ДОСЛІДЖЕННЯ, ЗБЕРЕЖЕННЯ ТА РЕСТАВРАЦІЇ.....38	38
Коротун Ірина Вадимівна ТВОРЧИЙ І КОНСЕРВАТИВНИЙ ПІДХОДИ ДО РЕСТАВРАЦІЇ.....44	44
Баланюк Юліана Сергіївна РОЛЬ ЮНЕСКО В ЗБЕРЕЖЕННІ КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ В УМОВАХ КОНФЛІКТУ.....48	48

Silvia-Peana Costiuc RESTRICTIONS AND RESTORATION DURING THE COMMUNIST REGIME IN ROMANIA. 1972-1977.....	51
Герич Володимир Петрович ДОСВІД ДЕСЯТИРІЧНОГО УПРАВЛІННЯ МІСЦЕМ ВСЕСВІТНЬОЇ СПАДЩИНИ ЮНЕСКО «ДЕРЕВ'ЯНІ ЦЕРКВИ КАРПАТСЬКОГО РЕГІОНУ ПОЛЬЩІ ТА УКРАЇНИ».....	55
Inna Ostrovsca, Simona-Daciana Pasca SAINT GEORGE CHURCH FROM VORONET MONASTERY (ROMANIA). RESTORATION AND PRESERVATION OF A WORLD HERITAGE LISTED MONUMENT.....	62
Герегова Світлана Володимирівна «МІСЦЯ ПАМ'ЯТІ» ЯК НОСІЇ ІСТОРИЧНОГО МИНУЛОГО ТА ОСНОВА ТВОРЕННЯ МАЙБУТНЬОГО.....	68
Andreea Laura Micşa, Oana Claudia Trif SMALL SAXON FORTIFIED CHURCHES IN TRANSYLVANIA – PRESENT DAY'S CHALLENGES AFTER MORE THAN 500 YEARS OF HISTORY	71
Іванчук Марія Григорівна ЦІНІСНИЙ ВЕКТОР КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ У ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ.....	77
Буйновська Єлизавета Валентинівна ПРОТИАВАРІЙНІ ТА КОНСЕРВАЦІЙНІ РОБОТИ НА ОБ'ЄКТАХ КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ ХОТИНСЬКОЇ ФОРТЕЦІ XIII-XIX СТ.....	79
Hanna Petrova ARCHITECTURAL RECONSTRUCTION: METHODS, TECHNIQUES AND APPROACHES.....	84
Шебек Надія Миколаївна., Кузьменко Вікторія Іванівна ПЕРЕДУМОВИ ЗБЕРЕЖЕННЯ ТРАДИЦІЙНОГО ХАРАКТЕРУ СЕРЕДОВИЩА ІСТОРИЧНОГО АРЕАЛУ МІСТА УМАНЬ.....	88
Paolo Cornaglia THE RESIDENCES OF THE ROYAL HOUSE OF SAVOY, A SERIAL SITE IN THE WORLD HERITAGE LIST SINCE 1997 IN PIEDMONT (ITALY).....	94

- Вітченко Денис Миколайович, Свиридова Анастасія**
РЕСТАВРАЦІЙНЕ ВІДТВОРЕННЯ ІСТОРИЧНИХ МІСТ ПОЛЬЩІ ПІСЛЯ
ДРУГОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ. АКТУАЛЬНІСТЬ ДЛЯ УКРАЇНИ.....98
- Погранична Ірина Ігорівна**
ПРОБЛЕМА ЗБЕРЕЖЕННЯ ТА РЕСТАВРАЦІЇ КЛАСИЦИСТИЧНИХ
ПАЛАЦІВ У МАЛИХ МІСТА ТА СЕЛИЩАХ УКРАЇНИ.....101
- Герич Катерина Іванівна**
МЕНЕДЖМЕНТ ПАМ'ЯТОК АРХІТЕКТУРИ – ЯК НЕОБХІДНА СКЛАДОВА
ЇХ ЗБЕРЕЖЕННЯ ТА ВІДНОВЛЕННЯ.....106
- Онуфрив Ярина Олегівна, Лукашук Галина Богданівна, Тупісь Степан Павлович**
СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ЛАНДШАФТНО-ПРОСТОРОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ
ПАРКІВ-ПАМ'ЯТОК САДОВО-ПАРКОВОГО МИСТЕЦТВА (НА ПРИКЛАДІ
ПАРКУ "ЖОВТНЕВИЙ" В М. ЧЕРНІВЦІ).....109
- Мартишова Лариса Сергіївна**
ГЕНЕЗИС КУЛЬТУРНОГО ЛАНДШАФТУ.....112
- Peter Strasser**
THE MARKING OF CULTURAL PROPERTY ACCORDING TO THE 1954
HAGUE CONVENTION – LESSONS LEARNT FROM AUSTRIA.....115
- Попович Євгеній Марчелович**
ВІМ СКАНУВАННЯ В ПРОЦЕСАХ ЗБЕРЕЖЕННЯ ТА РЕСТАВРАЦІЇ
ПАМ'ЯТОК АРХІТЕКТУРИ.....117
- Пентелейчук Флорін Георгійович**
АНТОЛОГІЯ РОЗВИТКУ АРХІТЕКТУРИ ПРАВОСЛАВНИХ ДЕРЕВ'ЯНИХ
ЦЕРКОВ БУКОВИНИ.....119
- Чередюк Євген Васильович**
ОРГАНІЗАЦІЯ ГРОМАДСЬКИХ ПРОСТОРІВ РЕЗИДЕНЦІЇ МИТРОПОЛИТІВ
БУКОВИНИ І ДАЛМАЦІЇ В ЧЕРНІВЦЯХ.....123
- Гомонович Сергій Степанович, Довганюк Анатолій Іванович**
МІСТОБУДІВНИЙ РОЗВИТОК ТА РЕВІТАЛІЗАЦІЯ ТЕРИТОРІЇ
ЦЕНТРАЛЬНОГО ПРОМИСЛОВОГО РАЙОНУ МІСТА ЧЕРНІВЦІ.....126
- Щербанюк Леся Ілярівна, Ковтун Юрій Васильович**
ПРЕЗЕНТАЦІЯ КНИГИ “ЧЕРНІВЦІ-БЕРЛІН-СВІТИ...”.....133

Paolo Cornaglia
Professor
Politecnico di Torino
Turin, Italy
ORCHID: 0000-0002-8509-4258

**THE RESIDENCES OF THE ROYAL HOUSE OF SAVOY, A SERIAL SITE
IN THE *WORLD HERITAGE LIST* SINCE 1997 IN PIEDMONT (ITALY)**

Venaria Reale (Turin), Castle. The *Great Gallery* (Michelangelo Garove, 1700, Filippo Juvarra 1716) after restoration (Creative Commons Zero, 2016)

On the sixth of December of 1997, during the 21st session of the *World Heritage Committee*, held in Naples, the system of the Royal Residences of the House of Savoy, in Turin and around the city, has been inscribed in the *World Heritage List* as a serial site. As the Unesco webpage reports: «The Committee decided to inscribe this property on the basis of criteria (i), (ii), (iv) and (v), considering that the Residences of the Royal House of Savoy in and around Turin represent a comprehensive overview of European monumental architecture in the 17° and 18° centuries, using styles, dimensions and space to illustrate in an exceptional way the prevailing doctrine of absolute monarchy in material terms». It's important to notice that in Italy only the Medici Villas around Florence are a Unesco Serial

Site. The Royal Palace of Caserta has been inscribed in 1997, but not the other residences of the Neapolitan system, as Capodimonte, Portici, Persano, Carditello. In France the Royal Palace of Versailles and the Royal Castle of Fontainebleau have been inscribed, separately, in 1979 and 1981, but the system of the French Royal residences is not listed as a serial site. The inscription has been founded on 4 criteria: this system of buildings *represents a masterpiece of human creative genius* (i) «as outstanding testimony to the exuberant genius of Baroque and Late Baroque art and architecture», through architects as Guarino Guarini and Filippo Juvarra, it *exhibits an important interchange of human values* (ii) thanks to «the monumental architecture and town planning reflecting the interchange of human values during the Baroque age», it is *an outstanding example of a type of building* (iv) being «an outstanding example of the strategies and styles of the Baroque, a monumental architectural ensemble illustrating the prevailing doctrine of absolute monarchy in material terms», and, finally, it is *an outstanding example of a traditional human settlement* (V): «The Residences of the Royal House of Savoy constitute a dynastic heritage that is both complex and unitary being a true symbiosis between culture and nature through its mastery of urban space and its planning of vast tracts of countryside to create a concentric authoritarian organization with Turin at its centre». Other qualities are: the *integrity* of this system of buildings, garden, parks and avenues connecting them to the former capital, Turin, the *authenticity* kept thanks to correct restoration procedures, the good network of national, regional and local rules and regulations conceived on every scale for the *protection* and the valorization of this important cultural heritage.

This system of residences was rooted in the choice of Turin as capital of the Savoy State, in 1563. This prompted the construction of a first ducal palace by Emanuele Filiberto (the so-called *Palazzo Vecchio*) and the plans for building the *Palazzo Novo Grande* (now known as *Palazzo Reale*) in 1584, at the hand of his successor, Carlo Emanuele I, and the establishment (1564) of a duchy estate around the capital, where *loisir* and hunting residences were gradually built. The riverside palaces (Mirafiori, 1583; Regio Parco, 1602, Valentino, 1620), the villas on the hills (Vigna del Cardinal Maurizio, today known as Queen's Villa, 1615; Vigna di Madama Reale, 1648), the dynastic castles of medieval origin, then gradually transformed (Rivoli, Moncalieri), the hunting lodges (Venaria Reale, 1659; Stupinigi, 1729), the residences of the junior branches, farther away from Turin (Racconigi, from 1620; Agliè, from 1765; Govone, from 1792) added up to a rich assortment of palaces, villas, castles, farm lands and vineyards in which, in every phase, the vision of the Savoy rulers left its mark, remodeling apartments, buildings, gardens

Today in the Unesco Serial Site are listed 22 buildings in Turin and in its surrounding. After a long decay many of these buildings have been restored and given back to the public. Big restoration works already completed motivated the decision of the Unesco Committee in 1997, others followed this inscription in the list. In 1984 the Regional Government promoted the restoration of the Rivoli Castle, transformed - thanks to its unfinished condition - in the “scene” for a contemporary art museum.

In 2006 the Queen's Villa and its beautiful Italian gardens were re-opened, but the biggest work was the complete rehabilitation of the huge complex of Venaria Reale (the name means Royal Hunting), one of the most important restoration works in Europe, lasted from 1998 to 2007 thanks to European, Regional and National funds. It's a case study of "best practices": before restoring many investigation and research group were formed, by many different professionals (architects, engineers, art historians, architecture historians, chemists, etc...) to "scan" the building and the archival sources and plan the best restoration, daily monitored by the conservation authorities in a continuous feedback with these groups. This complex of buildings, after one century and half of misuse as a barrack and other fifty years of abandon laid in disrepair, in a very poor condition, almost in ruin. After the reopening of 2007 it became the fifth museum in Italy according to the number of visitors, before the last pandemic. Today the complex hosts the Palace with the apartments and many exhibition areas to different scales (2 km of visiting tour), a top-level restaurant, the Conservation and Restoration center for artworks, the great gardens (reconstructed 60 hectares out of 125).

Venaria Reale (Turin), Castle. The *Orangerie* (Filippo Juvarra 1722) during restoration (photo Paolo Cornaglia, 2004)

If the case-study of Venaria Reale castle is a very good example of “best practice”, the today problem is related to the management and the valorization of this system of 22 buildings, despite the signature of a Memorandum about a management plan among the stakeholders. We have to point out the complicated network of different ownership: most of the buildings and their gardens and parks belong to the Italian State, but to different branches and levels (autonomous National Museums, like the Musei Reali, or the cluster of the Regional Museum Directorate, with Carignano Palace, Queen’s Villa, the castles of Racconigi, Moncalieri and Agliè). Others belongs to Municipality (Madama Palce, Royal Theatre...) or to hybrid institutions like the autonomous private-public Consortium of Venaria Reale, with the La Mandria Royal Castle and park. Some of they belong to Foundations (Hunting lodge of Stupinigi), universities (the Valentino Castle hosts the Architecture Departments and belongs to Polytechnic) few are private (Pollenzo castle), etc. Each institution has different funding programs and restoration programs, under the global control by the Soprintendenza (National Monument Protection Office, with regional branches). In Bavaria the former Royal Management Department for the residences has been kept intact after 1918 and now – in a different political system – works well. It didn’t happen the same in Italy after the fall of Monarchy in 1946. This mosaic of ownership brought the stakeholders to conceive a board with all the representatives for planning a global program of valorization and touristic promotion, under the leader role of Venaria Reale: The Network of the Royal Residences of Savoy.

This Network, with its website, its Facebook page and connections with regional and municipal tourism agencies (*Visit Piemonte, Turismo Torino e Provincia*) show an effort to transform into a real system the whole ensemble of buildings and gardens, trying to reach results in terms of visibility, tourism and economic improvement like – for instance - in the case of the castles of the Loire Valley in France. At the moment this network doesn't work at its top level. We got the first results, on the other hand, in the field of garden maintenance: gardeners from Venaria Reale work now in the gardens of the Royal Palace, of the Queen’s villa, of Stupinigi, bringing experiences and good practices in other places, creating a real system, at least in this field, reducing the role played by external companies without a real knowledge of this historical gardens.

UNESCO - Residences of the Royal House of Savoy, <https://whc.unesco.org/en/list/823>

Royal Palace of Venaria Reale , <https://lavenaria.it/en>

Royal Museums, Turin, <https://museireali.beniculturali.it/plan-your-visit-royal-museums/>

The Royal Residences of the House of Savoy, <https://lavenaria.it/en/explore/royal-residences-house-savoy>

Residenze Reali Sabaude, <https://www.facebook.com/ResidenzeRealiSabaude/>